

LECTORAAT JEUGD - KENNISCENTRUM GEZONDHEID & WELZIJN

Samen de schouders eronder

Visie • Rapportage • Handreiking • Toolkit

Windesheim zet kennis in werking

Windesheim

**SAMEN
DE SCHOULDERS
ERONDER**

Toolkit voor het
in kaart brengen,
betrekken en activeren
van het sociale netwerk
in de pleegzorg

Voorwoord

Het Lectoraat Jeugd heeft in samenwerking met Trias het project ‘*Samen de schouders eronder*’ opgezet. Het project is één van de drie deelprojecten binnen het thema “versterken van de kracht van pleegzorg” en wordt gefinancierd door Stichting Kinderpostzegels.

Binnen het onderzoeksproject ‘*Samen de schouders eronder*’ is er gewerkt aan een visie op de inzet van sociale netwerken in de pleegzorg. Een heldere visie is een belangrijke basis om netwerkgericht te werken. In de rapportage Sociale Netwerk Strategieën wordt een beschrijving gegeven van de Sociale Netwerk Strategieën (SNS) die in de pleegzorg worden gebruikt. Een aantal van deze SNS komt terug in deze toolkit, waarin er naast een korte beschrijving van de SNS in deze toolkit vooral het instrument zelf in beeld wordt gebracht. Tevens is er een handreiking geschreven hoe de uitgangspunten van het krachtgericht en netwerkgericht werken ingezet kunnen worden in de dagelijkse (pleegzorg)praktijk.

Voor de beschikbare tools en hulpmiddelen wordt deze toolkit aangeleverd, welke gezien kan worden als een handzame bijlage bij zowel de rapportage SNS als de handreiking. Zo kunnen alle belangrijke betrokkenen rondom de pleegzorgplaatsing op eenvoudige wijze de beschikbare middelen gebruiken en inzetten.

We zijn A. van den Rozenberg erkentelijk voor het opstellen van deze Toolkit.

Daphne Roelofs en Eric Lieben

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	4
1.1	Wat is een Sociale Netwerk Strategie?	5
1.2	Welke netwerken zouden betrokken (kunnen) worden bij een pleegzorgplaatsing?	5
1.2.1	Het netwerk van het kind zelf	5
1.2.2	Het netwerk van de ouders	5
1.2.3	Het netwerk van de pleegouder	6
2	Tools voor het in kaart brengen van het netwerk bij pleegzorg	7
2.1	Genogram	7
2.2	Ecogram en wijkecogram	9
2.3	Netwerkcirkel	11
2.4	Levenslijn	12
2.5	Sociogram	13
2.6	Drieluik	15
2.7	VIP-Kaart	17
2.8	Functies die een sociaal netwerk kan vervullen	18
2.9	QUeZ	20
2.10	Vragen voor het in kaart brengen van het netwerk	21
3	Plan voor de toekomst	23
3.1	Bijeenkomst met de kernfiguren	23
3.2	Familiegroepsplan	25
3.3	Gezinsplan	26
3.4	Eigen Kracht Conferentie	27
3.5	Eigen Kracht in Uitvoering	28
3.6	Wrap Around Care	29
3.7	Persoonlijk Toekomst Plan (PTP)	31
3.8	Community Scan	33
3.9	FamilieNetwerkBeraad	34
3.10	Actieteam	35
	Literatuurlijst	36
	Colofon	38

1 INLEIDING

Sinds januari 2015 richt de sociale sector zich steeds meer op de eigen kracht van cliënten en het sociale netwerk van deze cliënten (Rijksoverheid, 2016). Door het betrekken van deze netwerken wordt met z'n allen samengewerkt aan een betere samenleving waarin een hulpvraag waar mogelijk beantwoord kan worden met behulp van de mensen die om de cliënt heen staan.

Pleegzorg heeft hierin een bijzondere plek. Op het moment dat een kind in een pleeggezin geplaatst wordt (of hier al geplaatst is) hebben we namelijk de mogelijkheid om meerdere sociale netwerken samen te voegen en zo een nauwsluitend netwerk te vormen waarin het kind de zorg en verzorging krijgt die hij nodig heeft. Wanneer het zou lukken de sociale netwerken samen te voegen, bestaat er voor het kind niet meer de wereld van voor de plaatsing en de wereld daarna, maar worden er enkel mensen bijgevoegd aan het netwerk dat voor het kind al vertrouwd is. In de handreiking staat beschreven welke aandachtspunten er zijn met betrekking tot het betrekken en samenvoegen van de verschillende sociale netwerken.

In deze toolkit zijn verschillende Sociale Netwerk Strategieën (verder SNS genoemd) te vinden die gebruikt kunnen worden om de sociale netwerken in kaart te brengen en deze te betrekken. De SNS sluiten aan en houden rekening met het feit dat het om een pleegzorgplaatsing gaat. Hierdoor is het voor iedereen die netwerkgericht wil werken in de pleegzorg bruikbaar en makkelijk om deze strategieën in te zetten om zo voor het kind een duidelijk, overzichtelijk en vertrouwd sociaal netwerk te creëren en in stand te houden.

De toolkit begint met een uitleg over wat een SNS is en welke netwerken er in kaart gebracht zouden kunnen worden bij een pleegzorgtraject. Vervolgens wordt er eerst gekeken naar welke tools er zijn om het netwerk in kaart te brengen. Hierna wordt er gekeken naar welke tools er zijn om dit netwerk te betrekken en activeren door middel van bijvoorbeeld het opstellen van een plan van aanpak.

Waar mogelijk zijn er illustraties toegevoegd om een duidelijk beeld te geven van de tool en wordt er verwezen naar meer informatie over de betreffende tool.

1.1 WAT IS EEN SOCIALE NETWERK STRATEGIE?

De algemene werkwijze van een Sociale Netwerk Strategie (SNS) is dat de jongere samen met het gezin en het netwerk een plan opstelt. Tijdens het opstellen en uitvoeren van dit plan nemen de jongere, het gezin en de belangrijke betrokkenen uit het netwerk waar mogelijk zelf de besluiten. De nadruk ligt op de 'eigen kracht' van de jongere, het gezin en het netwerk hieromheen. Professionals spelen in deze situatie tijdelijk een aanvullende en verbindende rol. Zij zorgen voor het overzicht en houden de rode draad van een interventie in de gaten. Het is een manier van werken waarbij de regie zoveel mogelijk bij het kind/de jongere, het gezin en het netwerk ligt (Nouwen & Philipsen, 2014). Het werken met sociale netwerkstrategieën is een overkoepelende werkwijze waarvan het nut in de pleegzorg steeds meer wordt onderkend, omdat verondersteld wordt dat deze manier van werken leidt tot een duurzame verbetering in de relatie tussen pleegkind, ouders en pleegouders.

1.2 WELKE NETWERKEN Zouden BETROKKEN (KUNNEN) WORDEN BIJ EEN PLEEGZORGPLAATSING?

1.2.1 HET NETWERK VAN HET KIND ZELF

Een kind, zeker vanaf de basisschoolleeftijd, kan een sociaal netwerk opbouwen. Hierbij kan gedacht worden aan familieleden, leerkrachten, klasgenoten, vrienden en vriendinnen uit de buurt, kinderen en volwassenen bij de sportclub of een andere activiteit. Als het kind in een pleeggezin geplaatst wordt kan dit netwerk nog steeds een actieve rol spelen, mits het een voor het kind veilig netwerk is. Af en toe logeren bij opa en oma, een keer spelen bij een vriendinnetje van school of nog steeds door kunnen gaan bij de sportclub waar het kind al naartoe ging voorafgaand aan de plaatsing kan ervoor zorgen dat deze relaties voor het kind niet wegvallen op het moment van plaatsing. Het is dan voor het kind niet het leven van voor- en na de plaatsing, maar een combinatie daarvan. Dit geldt ook voor het betrekken van de ouders van het kind. Af en toe een kaartje van of naar papa en mama, een foto, het delen van het schoolrapport. Op deze manier kunnen zowel ouder als kind het gevoel blijven houden dat ze de ouders zijn en betrokken worden bij het kind. Mogelijk wordt daarmee ook een loyaliteitsconflict voorkomen en is het makkelijker het pleeggezin te accepteren of in ieder geval de plaatsing te verdragen (Pont, 2013).

1.2.2 HET NETWERK VAN DE OUDERS

Zowel de ouders als hun netwerk zouden betrokken kunnen worden bij de pleegzorgplaatsing. Een zeer actieve rol van ouders is misschien niet altijd mogelijk, maar af en toe een rapport van het kind ontvangen, nieuws over hoe het met hun kind

gaat, een bezoek- en contactregeling; dat kan er allemaal voor zorgen dat de ouder nog steeds het gevoel blijft houden ouder te zijn. Het netwerk van de ouders kan ook een belangrijke toevoeging zijn voor het pleegzorgtraject.

Als de ouders van de moeder af en toe bij het kind kunnen langskomen en ziet dat het goed gaat, is dit voor ouders misschien een hele grote steun en maakt dit het makkelijker om het pleeggezin te accepteren. Zo kunnen eventuele spanningen verminderen.

1.2.3 HET NETWERK VAN DE PLEEGOUDERS

Het opnemen van de zorg voor een pleegkind is een hele taak. Dit geldt zowel voor een bestandspleeggezin als een netwerkplaatsing. Een kind is uit de vertrouwde wereld weg en dit brengt de nodige stress met zich mee. Een netwerk waar je dan op terug kan vallen is dan erg fijn, vooral als dit netwerk weet wat pleegzorg inhoudt en waar ze bij zouden kunnen helpen. Hoe beter de draagkracht in balans is met de draaglast, hoe capabeler de pleegouder zal zijn in het bieden van de juiste zorg. Dit eindigt een beetje open. Een netwerk waar pleegouders op terug kunnen vallen kan bijdragen aan de zorg die pleegouders geven en deze verbeteren. Tevens heeft dit netwerk een belangrijke taak om te helpen dat het kind zich welkom en gewenst voelt.

2 TOOLS VOOR HET IN KAART BRENGEN VAN HET NETWERK BIJ PLEEGZORG

Voorafgaand aan het betrekken van het sociale netwerk zal eerst duidelijk gemaakt worden wie in het netwerk betrokken zouden kunnen worden. Om dit in kaart te brengen bestaan al een aantal tools. Met tools bedoelen we hier hulpmiddelen en instrumenten die gebruikt kunnen worden om het sociale netwerk in kaart te brengen, te betrekken en te activeren.

2.1 GENOGRAM

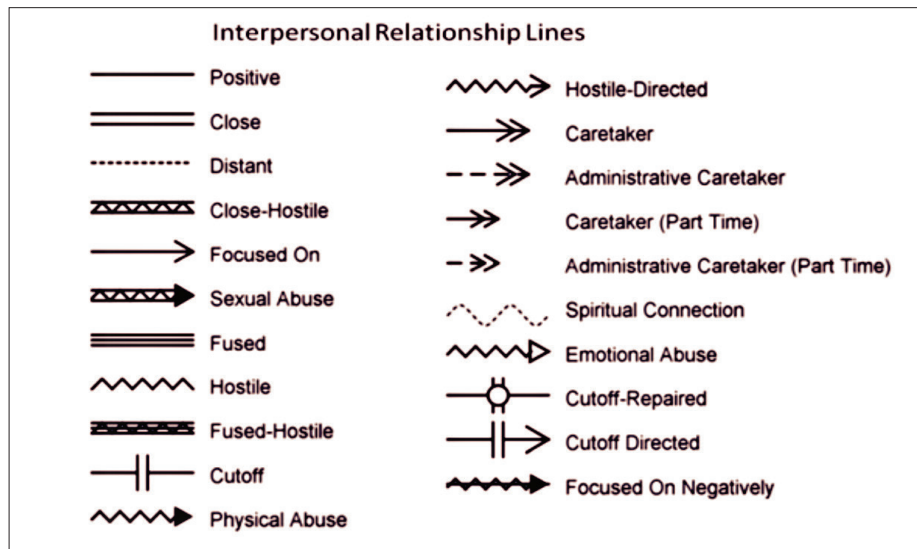
Een eerste hulpmiddel dat gebruikt kan worden, zeker aan het begin van de plaatsing is een *Genogram*. In een *Genogram* wordt een stamboom opgesteld waarbij de familiale relaties van een persoon kunnen worden aangeduid. Deze zou niet alleen voor het pleegkind gemaakt kunnen worden, maar bijvoorbeeld ook voor de pleegouders en de ouders.

Door middel van het *Genogram* (zie afbeelding 1) krijg je een deel van het sociale netwerk te zien, namelijk de familie. In een Genogram kan ook aangegeven worden of bepaalde familieleden bijvoorbeeld met elkaar gebroken hebben, of iemand overleden is, gescheiden, getrouwd enzovoort.

★	Geboorte		
○	vrouw	Huwelijk	
□	man	Scheiding of uit elkaar	
⊙	moeder	Officiële scheiding	
⊞	moeders moeder	Relatie (niet huwelijk)	
⊞	vader	?	Vader onbekend
⊞	moeders vader	?	Moeder onbekend
	kinderen	Tweeling	
	doodgeboren		Adoptiekind (dochter)
●	miskraam		Pleegkind (zoon)
✕	Abortus	†	Overlijden

Afbeelding 1, figuren voor het maken van een genogram. Overgenomen van: (www.coachenalsprofessie.nl, 2016)

Ook kan de kwaliteit van de relatie aangegeven worden (zie afbeelding 2). Hierdoor wordt ook al een deel van de familiegeschiedenis duidelijk en kan aan de hand daarvan een gesprek gestart worden en al een eerste inschatting gemaakt. Omdat de symbolen altijd hetzelfde zijn is het voor iemand die bekend is met een *Genogram* mogelijk een *Genogram* af te lezen die iemand anders gemaakt heeft.

Afbeelding 2: figuren die gebruikt worden om relaties aan te duiden bij het maken van een *Genogram*. Overgenomen van: (www.genogramanastalistics.com, 2016).

Meer informatie

Er is ook een computerprogramma waarin het *Genogram* gemaakt kan worden.

Deze is te vinden op: <http://www.genopro.com>

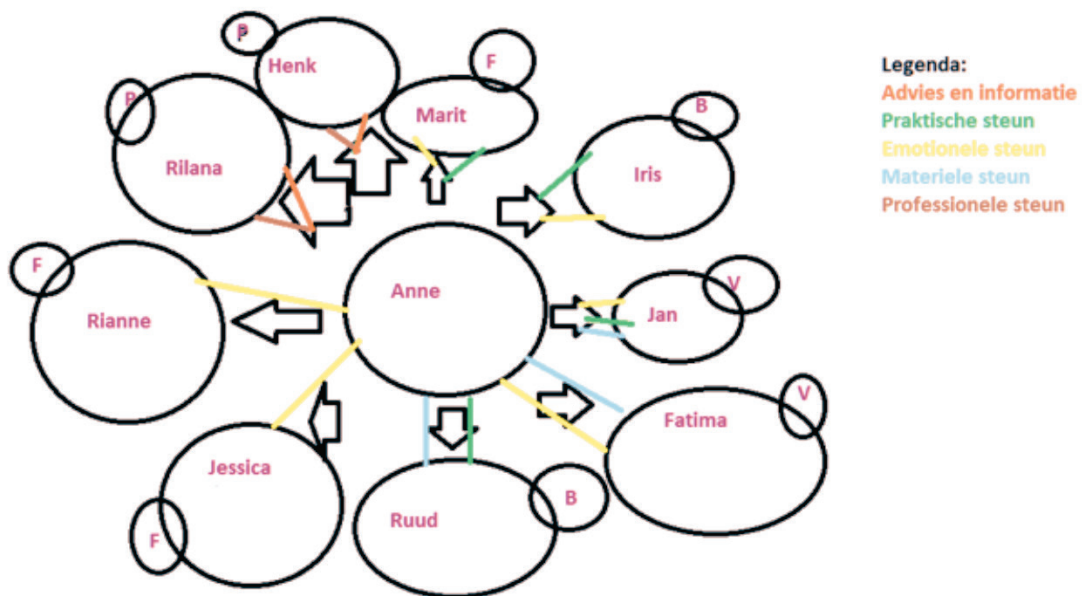
Op http://www.expertisecentrummantelzorg.nl/Site_EM/docs/pdf/Genogram.pdf is een informatiedocument te vinden over het maken van een *Genogram*.

2.2 ECOGRAM EN WIJKECOGRAM

Nadat het *Genogram* gemaakt is kan deze uitgebreid worden met een *Ecogram*.

In dit *Ecogram* kunnen, naast de familieleden, andere belangrijke personen toegevoegd worden. Dit zijn alle personen die voor de persoon waarvoor het *Ecogram* gemaakt wordt belangrijk zijn, in dit geval het kind (Gemeente Limburg & SoNestra, 2012). Ook deze wordt dan weer gemaakt voor het pleegkind, de ouders en de pleegouders/het pleeggezin.

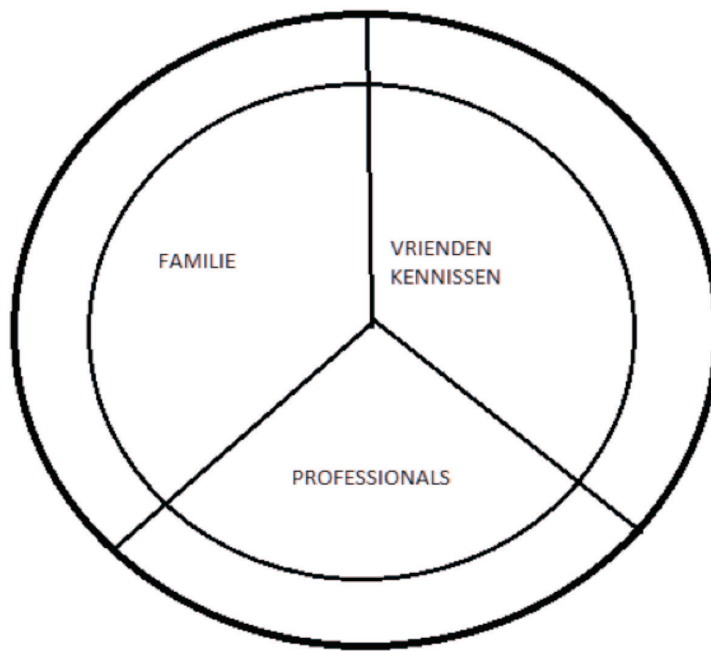
In het midden van een vel papier (bijvoorbeeld op een a3 formaat) wordt de hoofdpersoon (degene waar het *Ecogram* voor is) geplaatst. Vanuit hier worden dan personen toegevoegd, zoals men bij een mindmap ook zou doen. Als alle belangrijke personen om de hoofdpersoon heen getekend zijn, kan ook toegevoegd worden wat de relatie is met deze persoon (familielid, kennis, vriend enzovoort). Als zowel het *Genogram* als het *Ecogram* gemaakt zijn kan verder worden gewerkt met de sociale netwerk strategie. Mocht het *ecogram* door een professional worden opgesteld dan kan deze nog meedenken over eventuele personen die vergeten zouden kunnen worden zoals burens, leerkrachten, hulpverlening die al aanwezig is en buurtinitiatieven (zie afbeelding 3).

Afbeelding 3: Ecogram

Bij een *wijkecogram* maak je een grote cirkel met daarbinnen een kleinere. Je verdeelt vervolgens de cirkel in drieën. Een derde van de cirkel is voor familie, een derde voor vrienden, kennissen en buurtbewoners en een derde voor professionals. In de binnenste cirkel worden mensen opgeschreven die het dichtst bij de cliënt zelf staan, in de

buitenste cirkel mensen die wat verder weg staan. Zo worden onderlinge verhoudingen duidelijk (Brink, Calis, van de Maat, Kruijswijk, Redeker, van der Veer, 2014).

Afbeelding 4: wijkecogram

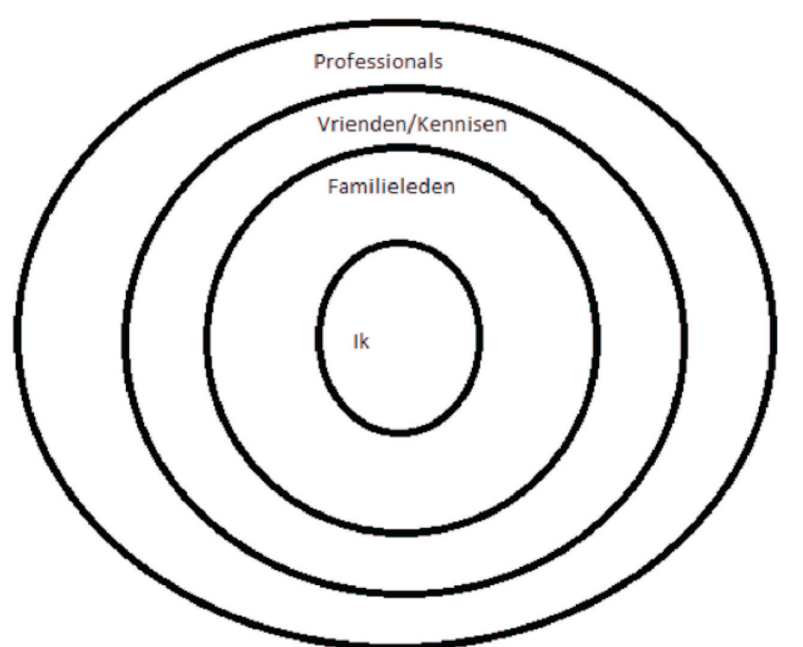
Meer informatie

Op <http://www.invoorzorg.nl/docs/ivz/toolkit/familieparticipatie/Ecogram.pdf> is ook informatie gegeven over het maken van een Ecogram met daarbij een duidelijk plaatje. Via: <https://www.smartdraw.com/> kun je een programma (gratis) downloaden waarmee je makkelijk een *Ecogram* kunt tekenen.

2.3 NETWERKCIRKEL

Een ander hulpmiddel voor het in kaart brengen van het sociale netwerk is *de Netwerkcirkel* (Bartels, Mulder & Ottenheim, 2013).

Deze ziet er als volgt uit:

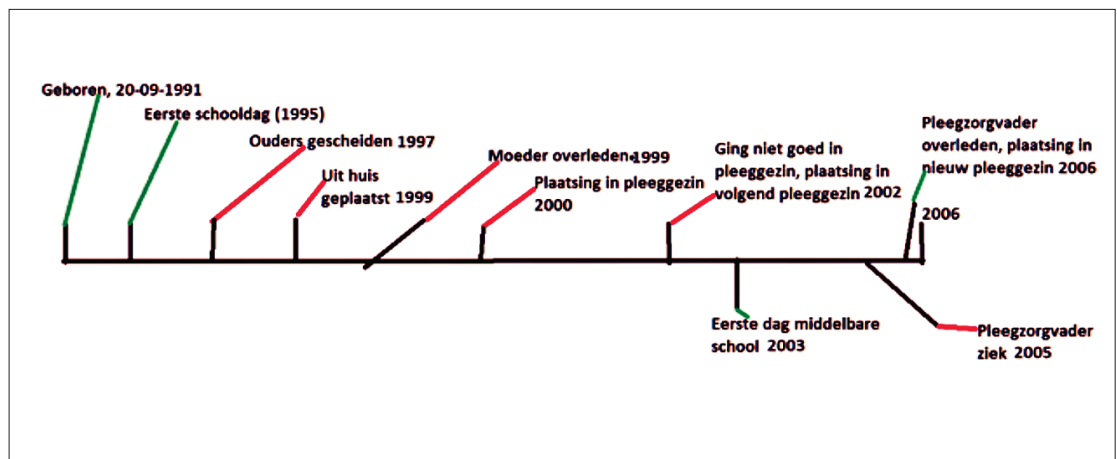
Afbeelding 5: Netwerkcirkel

In de Netwerkcirkel kunnen de personen die in het sociale netwerk aanwezig zijn toegevoegd worden.

2.4 LEVENSLIJN

Een volgende manier om belangrijke gebeurtenissen en personen naar voren te halen is het maken van een *levenslijn*. Voor elk persoon die betrokken is kan een *levenslijn* gemaakt worden. Op een flipover schrijft iemand (dat zou een professional kunnen zijn maar dat hoeft niet) belangrijke gebeurtenissen in het leven van de persoon in kwestie op. Er wordt begonnen bij de geboorte tot aan nu.

Het is handig om met verschillende kleuren te werken als het gaat om positieve en negatieve gebeurtenissen. Kort en bondig wordt er opgeschreven wat de gebeurtenis inhoudt. Belangrijke personen bij deze gebeurtenissen worden benoemd. Mogelijk komen er zo personen naar boven die bij andere hulpmiddelen niet of minder snel naar voren zijn gekomen (Gemeente Limburg & SoNeStra, 2012). Ook kan er een vertrouwensfiguur voor het kind uit naar voren komen.

Afbeelding 6: Levenslijn

2.5 SOCIOGRAM

Veel van het sociale netwerk zal nu in beeld zijn en kan nu uitgewerkt worden in een sociogram (Gemeente Limburg & SoNeStra, 2012). In het sociogram worden drie groepen gemaakt:

- Familieleden;
- Sociale netwerk (vrienden, buren, sportclub, klasgenoten, collega's);
- Professionals (jeugdzorgwerkers, pleegzorgwerker, medische professionals, leerkrachten e.d.).

In een tabel kan dan uitgewerkt worden:

- Wie is het contact?;
- Tot welke groep behoort het contact?;
- Hoe is het contact met deze persoon?;
- Wat levert dit contact jou op?;
- Wat voor steun zou je van deze persoon kunnen en/of willen krijgen?

Tabel 1 : Sociogram

WIE IS HET?	WELKE GROEP?	HOE IS HET CONTACT?	WAT LEVERT HET OP?	WAT VOOR STEUN KAN DIT CONTACT LEVEREN?
HANNEKE DE BOER	Familie (zus)	Wisselend, soms gaat het heel goed soms zijn er spanningen	Hanneke kent mij al 20 jaar en weet dus veel van mijn situatie, dit geeft mij veel steun	Emotionele steun
MARIEKE JANSEN	Sociaal netwerk (buurvrouw)	Goed, we maken een praatje en helpen elkaar als het nodig is	Ik weet dat ik bij Marieke kan aan kloppen als ik iets nodig heb. Hierdoor krijg ik van haar praktische en emotionele steun	Praktische en emotionele steun.
REBECCA DE JONG	Professional (jeugdzorg werker)	Goed, ik kan haar vragen stellen over de gang van zaken als ik iets niet snap, al vind ik dit soms wel lastig	Ik krijg informatie over de situatie en kan met behulp van haar zaken op orde krijgen	Praktische steun
HANS BROUWER	Sociale netwerk (vriend)	Goed, Hans en ik zijn al 6 jaar goede vrienden	Als het financieel tegen zit staat Hans voor mij klaar en als iets mij dwars zit of als ik hulp nodig heb met de kinderen is hij er ook altijd.	Emotionele steun, Materiele steun, Praktische steun

Bij het nadenken over welke steun er van iemand kan komen is het goed om te bedenken dat er op verschillende manieren ondersteuning geboden kan worden. Misschien heeft een moeder op de school van het (pleeg)kind een kind in dezelfde leeftijd en zijn er kledingstukken of speelgoed die niet meer gebruikt worden. Als de (pleeg)ouder zo wat materiële steun krijgt kan dit voor de cliënt veel zorgen schelen. Andersom kan het zo zijn dat iemand veel emotionele steun kan geven, maar materieel gezien niet iets kan bijdragen. Verder kan de buurvrouw misschien geen spullen geven en is de emotionele band niet zo dat ze alle problemen bespreken, maar kan de buurvrouw praktisch gezien wel steun geven door af en toe op te passen. Ook als de stap naar het betrekken van het netwerk genomen wordt en het netwerk dus al in kaart is gebracht kan dit voor het netwerk verhelderend zijn. Misschien zien zij er tegenop omdat ze denken dat zowel emotionele steun, als materiële steun, als praktische steun verwacht wordt van hen. Op het moment dat duidelijk wordt dat dit niet het geval is kan dit ervoor zorgen dat ze meer openstaan voor het bieden van hulp.

2.6 DRIELUIK

Een *Drieluik* kan gebruikt worden om voor het gezin duidelijk te krijgen hoe de huidige situatie met betrekking tot het netwerk is. In het *Drieluik* wordt er gekeken naar de toekomst. Door middel van het *Drieluik* maken betrokkenen vragen die ze kunnen stellen tijdens een bijeenkomst met het sociale netwerk (Gemeente Limburg & SoNeStra, 2016).

Eén van de eerste dingen waar aandacht voor is binnen het *Drieluik* is dat de verschillende perspectieven die er zijn bij elkaar gebracht worden. Dit hoeft niet te betekenen dat iedereen het eens is met alle perspectieven. Dat er verschillende meningen en perspectieven zijn geeft juist duidelijk aan dat er meerdere richtingen op gegaan kan worden (Gemeente Limburg & SoNeStra, 2016).

Het Drieluik bestaat uit drie kolommen

In de linker kolom is de kop: hoe is de situatie over 6 maanden als er niks verandert en hoe zit iedereen er dan bij?

In de middelste kolom is de kop: plan voor de toekomst.

In de rechter kolom is de kop: Hoe zouden jullie je situatie willen zien over 6 maanden? Wat gun je jezelf en anderen (Gemeente Limburg & SoNeStra, 2016)?

Voor het maken van het *Drieluik* mag ieder gezinslid een supporter meenemen.

De facilitator (bijvoorbeeld de pleeggezinbegeleider) leidt het maken van het Drieluik. Professionals doen in principe niet mee aan het maken van het Drieluik, tenzij hier een noodzaak voor is (Gemeente Limburg & SoNeStra, 2016).

Allereerst krijgen de deelnemers een post-it waarop ze antwoord geven op de vraag hoe het zou zijn als de situatie over 6 maanden nog net zo is als hij nu is (de linkse kolom). Dit doen ze door middel van steekwoorden.

Als dit is gedaan houden ze de briefjes even bij zich (Gemeente Limburg & SoNeStra, 2016). Vervolgens krijgen de deelnemers een post-it (in een andere kleur) waar ze antwoord geven op de vraag hoe ze zouden willen dat de situatie over 6 maanden is (de rechter kolom). Dit doen ze weer door middel van steekwoorden. Als ze klaar zijn houden ze de briefjes even bij zich (Gemeente Limburg & SoNeStra, 2016).

De facilitator gaat weer terug naar de eerste briefjes voor de linker kolom.

De deelnemers wordt gevraagd om de post-its op te hangen op het Drieluik.

De post-its waarvan zij denken dat ze bij elkaar horen worden bij elkaar gehangen.

Als er professionals aanwezig mochten zijn hangen zij hun briefjes op als de andere deelnemers klaar zijn met ophangen. De groepjes briefjes worden besproken.

Er wordt gekeken of er een thema is in de briefjes en antwoord gegeven op de vraag-

wat het ergste is wat er kan gebeuren (Gemeente Limburg en SoNeStra, 2016).

Bovenstaande wordt hierna voor de briefjes van de rechterkolom gedaan.

Hier wordt er ook gekeken of er thema's zijn die terugkomen en wordt er antwoord gegeven op de vraag wat de grootste wens is.

Nu is de middelste kolom aan de beurt. Er wordt gekeken hoe van de angsten naar de wensen gegaan kan worden. Samen bedenken de deelnemers hoe ze de bijeenkomst gaan verwezenlijken. Samen bedenken ze wie er mee zouden kunnen denken over het plan voor de toekomst. Wie uit het netwerk willen zij dat er deel gaat nemen aan de bijeenkomst? Welke vragen willen ze voorleggen aan het netwerk?

Welke informatie is er nodig voor een goed plan? Als er eenmaal duidelijk is wie er uitgenodigd zullen worden bekijken de deelnemers hoe ze dit gaan doen, waar de bijeenkomst zal zijn, wanneer deze is en hoe dit gaat plaatsvinden (Gemeente Limburg & SoNeStra, 2016).

Tabel 1: Voorbeeld kolommen Drieluik

Hoe is de situatie over 6 maanden als er niets is veranderd en hoe zitten jij en anderen er dan bij?	Plan voor de toekomst	Hoe zouden jullie je situatie willen zien over 6 maanden? Wat gun je jezelf en de anderen?

Meer informatie

Het *Genogram*, *Ecogram*, *Sociogram*, *de Levenslijn* en *het Drieluik* samengevoegd wordt ook wel het *Netwerkkompas* genoemd binnen de pleegzorg.

2.7 VIP-KAART

De *VIP-kaart* lijkt erg op een sociogram. In de *VIP-kaart* wordt net als bij het sociogram het netwerk in kaart gebracht. De persoon waar de kaart voor is kiest de 10 belangrijkste personen uit zijn/haar netwerk. De volgorde binnen deze personen hoeft verder niets te zeggen. Als het een *VIP-kaart* is voor bijvoorbeeld een pleegkind en ouders staan op 1 en 2, dan betekent het niet dat de ene ouder belangrijker wordt gevonden dan de ander. Vervolgens wordt er beschreven hoe het contact met deze persoon is. Er is ook de mogelijkheid om aan te geven of er iets in dit contact zou moeten veranderen (Albrecht, de Baat, Breg, Daamen & de Lange, 2016).

Persoon waar het om gaat:	Leeftijd:	Hoe lang kennen jullie elkaar:	Hoe vaak zien jullie elkaar:	Kun je bij hem/haar terecht voor concrete hulp:	Kun je bij hem/haar terecht als je in de put zit:	Wie neemt meestal het initiatief tot contact:	Hoe belangrijk is hij /zij voor jou:	Wat zou je graag anders willen?
		1 minder dan één maand 2 één maand tot één jaar 3 meer dan één jaar	1 nooit 2 een enkele keer per jaar 3 elke maand 4 wekelijks/dagelijks	1 bijna nooit 2 soms 3 bijna altijd	1 bijna nooit 2 soms 3 bijna altijd	1 de ander 2 ik 3 beiden even vaak	+ heel erg ~ gaat wel - niet	Nu en straks?
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								

Afbeelding 7: *VIP-Kaart*. Overgenomen van: *PI-research*, 2016.

2.8 FUNCTIES DIE EEN SOCIAAL NETWERK KAN VERVULLEN

Als het netwerk eenmaal in kaart is, is het handig deze uitgebreid in te delen in welke steun gegeven kan worden per persoon. Dit gaat dan om de verwachting die de persoon over zijn netwerk heeft. Tijdens het betrekken van het netwerk zou namelijk ook naar voren kunnen komen dat sommige mensen andere steun ook kunnen bieden of, achteraf, de verwachte steun niet door hen geboden kan worden. Door het toch in kaart te brengen heb je wel al een eerste inschatting.

Er zijn verschillende functies die iemand in het sociale netwerk zou kunnen vervullen, zoals:

- Het geven van emotionele steun aan een ander;
- Het geven van informatieve steun aan een ander;
- Het geven van materiële steun;
- Het geven van praktische steun;
- Professionele steun.

(interactonline, 2016)

Tabel 2: steun die sociaal netwerk geeft in beeld. Gebaseerd op een voorbeeld van: Bartels e.a., 2013.

netwerkleiden	1	2	3	4	5
Emotionele steun	++	+-	+	-	--
Informatieve steun	+-	+	++	--	-
Materiele steun	+	++	-	--	+-
Praktische steun	-	--	+	++	+-

Professionele steun -- - +- + ++

++ = Veel steun

+= Steun

+ - = Wisselend

- Weinig steun

-- = Geen steun

1: Anita de Jong

2: Maartje Boersma

3: Rafaella Autar

4: Rodney Williams

5: Petra Hogeboom

Emotionele steun

Bij het geven van emotionele steun gaat het onder andere om iemand die de cliënt kan toevertrouwen met zijn/haar emotionele welzijn. Iemand die een luisterend oor biedt, een schouder om op te huilen, iemand die waardering geeft voor wat de cliënt in kwestie doet en waar de cliënt zijn verhaal bij kwijt kan.

Informatieve steun

Hierbij gaat het om iemand die de cliënt kan helpen met praktische informatie. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om vragen waar iemand mee zit, informatie over hoe bepaalde dingen opgelost kunnen worden zoals bijvoorbeeld opvoedingsvragen maar ook feedback over hoe iemand iets doet. Het is helpend om te horen te krijgen dat iets goed gaat en dat iets beter kan.

Materiële steun

Bij het geven van materiele steun gaat het bijvoorbeeld om kleding voor het pleegkind. Misschien is er iemand in het sociale netwerk die kleding, speelgoed, een fiets enzovoort heeft die ze niet meer gebruiken en wel willen lenen of geven aan het pleegkind. Dit kan de (pleeg)ouders veel geld schelen en ervoor zorgen dat het pleegkind voorzien wordt in de dagelijkse behoeften. Het kan ook zijn dat iemand financieel zou willen ondersteunen.

Praktische steun

Bij het geven van praktische steun kan het om van alles gaan. Misschien is er hulp nodig in de zin van dat iemand een keer in de zoveel tijd kan oppassen, of misschien moet er een keer in de zoveel tijd vervoer zijn ergens naartoe, of misschien moet er iets verbouwd worden aan de kamer van het pleegkind waar hulp van anderen goed van pas kan komen.

Professionele steun

Professionals kennen vaak de weg naar hulp goed of hebben voldoende kwaliteiten om hierin te ondersteunen. Misschien moet er iets geregeld worden bij een instantie waar hulp goed zou uitkomen, misschien krijgt de (pleeg)ouder iets niet voor elkaar waar de professional dat misschien wel lukt. Hierbij kan de professional eventueel helpen. Ook geeft de professional hulp op het gebied van opvoeden en opgroeien en andere vragen die de (pleeg)ouder heeft die te maken hebben met de zorg voor het pleegkind.

2.9 QUEZ

QueZ is een vragenlijst die ontwikkeld is door Movisie en heeft als doel dat er steeds wordt gekeken naar de eigen kracht van de cliënt. Door middel van de vragen kan er gekeken worden naar welke contacten er al zijn en welke contacten gewenst zouden zijn. Ook zijn er vragen die zich richten op welke mogelijkheden er zijn voor het betrekken van het sociale netwerk (Brink e.a., 2014).

Meer informatie

De *Quez* is gratis te downloaden via <http://quez.movisie.nl>

2.10 VRAGEN VOOR HET IN KAART BRENGEN VAN HET NETWERK

Het netwerk in kaart brengen aan de hand van de tools kan al een vrij compleet beeld geven. Juist het gesprek over het netwerk kan informatief werken. Hieronder zijn vragen te vinden die kunnen helpen dat gesprek richting te geven en om het beeld completer te maken. De vragen kunnen als richtlijn dienen tijdens het inzetten van een van de tools of als een op zichzelf staande tool gebruikt worden.

- 1 Wie vindt het belangrijk dat het goed met uw zoon of dochter gaat?
- 2 Is er iemand aan wie je persoonlijke dingen vertelt?
- 3 Wie kun je vragen om te helpen als er iets kapot is? Of: als je ergens heen moet en je zit zonder vervoer.
- 4 In wie heb je het meest vertrouwen?
- 5 Bij wie kun je terecht als je verdrietig bent?
- 6 Wie zoek je op als je iets te vieren hebt?
- 7 Wie benader je voor praktische steun?
- 8 Wie geeft jou emotionele steun?
- 9 Welke mensen steunen jou?
- 10 Wie zorgde er vroeger voor jou?
- 11 Wie zijn er allemaal belangrijk voor jou?
- 12 Met wie bel of app je regelmatig?
- 13 Wie staat er dichtbij jou?
- 14 Zijn er mensen die je nu niet meer ziet, maar die vroeger een belangrijke rol in jouw leven speelden?
- 15 Zijn er mogelijkheden in je netwerk? Denk aan vrienden, familie, clubjes, kerk.
- 16 Wie kunnen er meedenken?
- 17 Wie komt er op je verjaardag?
- 18 Wie zou je willen dat er komt op je verjaardag?
- 19 In wie heb je vertrouwen?
- 20 Met wie kun je praten?

Bovenstaande vragen zijn gebaseerd op interviews die zijn gehouden in het kader van het project *Samen de schouders* eronder en van Bartels e.a. (2013). Sommige van bovenstaande vragen zijn ontwikkeld voor deze toolkit.

Emotionele steun

- Is er iemand die je kunt bellen als je je verdrietig voelt?
- Bij wie krijg je het gevoel dat hij/zij jou goed begrijpt?
- Wie motiveert jou als je het even niet meer ziet zitten?

- Wie helpt jou als je ergens boos over bent?

Cognitieve steun

- Wie komt er als eerste bij je op als ik je vraag wie je zou kunnen helpen als je iets niet weer, en wie nog meer?
- Over welke zaken heb je vragen? Zit er verschil in wie je vraagt met betrekking tot het onderwerp van de vraag?
- Is er iemand die je dingen uitlegt als je iets niet snapt?
- Zijn er mensen die je hun mening geven over bepaalde situaties?

Waardering

- Zijn er mensen die je wel eens een compliment geven en wie zijn dit?
- Wie in jouw omgeving vraagt jou om advies?
- Wie waardeert jouw hulp?
- Wie houdt er goed rekening met jou?

Normatieve steun

- Op wie kun je vertrouwen met het maken van afspraken?
- Met welk persoon uit jouw netwerk zou je meer dingen willen afspreken?
- Zijn er mensen die je advies geven over wat je in welke situaties moet doen?

Sociale steun

- Met wie kun je iets gezelligs doen?
- Wie heb je graag op bezoek?
- Van wie krijg je wel eens een kaartje?
- Bij wie zou je graag op bezoek willen of vaker willen zien?
- Van wie zou je willen dat hij/zij vaker bij jou op bezoek kwam?

Materiële en praktische steun

- Wie helpt je als je iets praktisch moet regelen?
- Wie zou je vragen om je te helpen met aankopen doen?
- Wie helpt je als je ergens naartoe moet?
- Wie helpt jou om zaken op orde te krijgen?
- Wie kun je bellen in geval van nood?
- Wie zou kunnen helpen met oppassen of iets dergelijks?

Bovenstaande vragen zijn gebaseerd op vragen die zijn ontwikkeld door Bartels e.a. (2013).

3 PLAN VOOR DE TOEKOMST

Als het netwerk in kaart is gebracht kan er begonnen worden met het werken aan de hulpvragen die er zijn. Samen met dit netwerk kan er een plan voor de toekomst gemaakt worden, waarin beschreven wordt wat de betrokkenen willen veranderen en hoe ze van plan zijn dit te gaan doen. Zo kan het in kaart gebrachte netwerk betrokken en geactiveerd worden. In dit hoofdstuk worden verschillende tools beschreven die hierbij van pas kunnen komen.

3.1 BIJEENKOMST MET DE KERNFIGUREN

Om een helder beeld te krijgen van hoe de ideale situatie zou zijn, is het handig om met de betrokkenen samen te kijken waar men naartoe wil. Indien mogelijk zijn bij de eerste samenkomst aanwezig:

- De ouders;
- De pleegouders;
- Het pleegkind;
- De pleeggezinbegeleider;
- Professional.

Waar het niet mogelijk is om alle bovenstaande samen te laten komen, door bijvoorbeeld spanningen die het proces in de weg kunnen komen te staan, kan gekozen voor een deel van de bovenstaande personen. Er zou bijvoorbeeld ook gekozen kunnen worden voor iemand die de belangen behartigd van iemand uit de groep. Als ouders niet kunnen of mogen deelnemen, zou de professional of een goede vriend hen kunnen vertegenwoordigen.

Samen stellen zij een plan op en kijken naar hoe ze willen hoe de situatie er over bijvoorbeeld een half jaar uit zal zien. Aan de hand van de ideale situatie zijn als het goed is doelen opgeschreven waaraan gewerkt moet worden volgens de betrokkenen. Deze worden geordend in lange termijn en korte termijn doelen en ook in de mate van ernst.

Sommige doelen zijn misschien leuke voortuitzichten die kunnen helpen bij het uiteindelijke doel, zoals een middagje zwemmen met de ouders, terwijl andere doelen voorwaardelijk zijn, zoals werken aan een verslaving van de ouder.

Ook kan er een onderscheid gemaakt worden tussen doelen die alleen behaald kunnen worden en doelen waar anderen bij nodig zijn. Het is handig deze doelen op te schrijven op post-its en vervolgens te ordenen op een flip over.

	Kan ik alleen	Heb ik hulp bij nodig
Voorwaardelijk doel	• Mijzelf geen pijn meer doen als ik boos of verdrietig ben	• Naar creatieve therapie
Tussendoel	• Een keer bellen met mama • Beter mijn best doen op school • Vragen stellen die ik heb over pleegzorg aan mijn pleeggezinbegeleider	• Een dagje naar een dierentuin • Op een openbare plek een patatje eten.

Tabel 3: Doelen in beeld

Zo is duidelijk aan welke doelen alleen gewerkt kan worden, wat de prioriteit van die doelen is en bij welke doelen hulp van het sociale netwerk nodig is.

Waar mogelijk kan gelijk bekeken worden wat voor hulp dit dan zou zijn.

Misschien is het praktische hulp, misschien is het emotionele steun. Sommige voorwaardelijke doelen zullen opgelegd kunnen worden door bijvoorbeeld een rechter of jeugdzorg. Dit zijn dan geen dingen waar aan gewerkt zou kunnen worden, maar dingen die verplicht zijn.

3.2 FAMILIEGROEPSPLAN

Sinds de Jeugdwet van kracht is, is er meer aandacht voor de eigen kracht van cliënten. Eén van de mogelijkheden waar hierdoor meer de nadruk op is gekomen is het maken van een *familiegroepsplan*. Ouders kunnen bij dit plan familie en anderen uit het sociale netwerk betrekken bij het opstellen van een plan van aanpak om de opvoedsituatie te verbeteren (Ministerie van Veiligheid en Justitie, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Nederlands jeugd instituut, Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2016).

Ouders kunnen dit zelfstandig doen, maar dit kan ook aangeboden worden door een professional.

Nadat alle instrumenten zijn gebruikt om het sociale netwerk in kaart te brengen en de doelen die de betrokkenen samen willen bereiken helder zijn kan dus overgegaan worden op onder andere een *familiegroepsplan* (Ministerie van Veiligheid en Justitie et al, 2016).

In principe is er geen vaste vorm voor een familiegroepsplan. Deelnemers mogen daarom zelf kiezen hoe ze deze vorm gaan geven. Ouders/verzorgers kunnen zelf een vergadering organiseren met hun netwerk. De gemeente kan hierbij ondersteunen door bijvoorbeeld een ruimte aan te bieden waar de vergadering gehouden kan worden (Ministerie van Veiligheid en Justitie et al, 2016).

Meer informatie

Een tool die handig kan zijn voor het opstellen van het plan is *Samen1plan*. Hierin kunnen de betrokken doelen en afspraken vastleggen. Deze tool is digitaal te vinden op: <http://web.samen-1plan.nl>. Na aanmelding op deze site kan er gratis gebruik gemaakt worden van de tool. Er kunnen mensen toegevoegd worden en er kan een beschrijving gegeven worden over de thuissituatie. Vervolgens kunnen doelen toegevoegd worden. Hierbij kan ook aangegeven worden van wie het doel is, wanneer deze geëvalueerd wordt en een beschrijving van het doel. Per doel kunnen er verschillende acties toegevoegd worden; tussendoelen. Per actie kun je aangeven vanaf wanneer tot wanneer de actie plaats zal vinden, wie betrokken is, hoe het tot nu toe verloopt en wat er nog meer moet gebeuren. Zo ontstaat er een overzichtelijk plan waarin alle betrokkenen terug te vinden zijn (Samen1plan, 2016).

3.3 GEZINSPLAN

Op de site van het Centrum voor Jeugd en Gezin Holland midden (2016) wordt het *Gezinsplan* beschreven. Deze is bedoeld voor gezinnen waar meerdere instanties werkzaam zijn. Dit is natuurlijk vaak het geval in de pleegzorg. De intentie van het *Gezinsplan* is om kort en bondig een overzicht te geven van het gezin, de betrokkenen, doelen en afspraken. Het plan geeft het gezin de mogelijkheid om zo veel mogelijk de samenwerking te coördineren.

Het *Gezinsplan* bestaat uit vier onderdelen:

1 Algemene informatie over het gezin

Gegevens van de gezinsleden worden hier genoteerd. Ook is er ruimte om informatie te noteren die voor alle betrokkenen belangrijk zijn om te weten.

2 Betrokken personen

Hier worden de gegevens van betrokkenen uit het netwerk, van hulpverleners en dienstverlening die bij het gezin betrokken zijn genoteerd. Ook de gegevens van de Zorgcoördinator en afspraken over hoe er tussen betrokkenen contact is worden hier genoteerd (te denken aan per email, telefoon en dergelijke).

3 Doelen

Hier worden de doelen waar het gezin aan werkt genoteerd en wordt er bijgehouden of deze behaald zijn. Ook kunnen hier naar verloop van tijd nieuwe doelen toegevoegd worden.

4 Afspraken

Hier wordt genoteerd wie van de betrokkenen wat doet en of afspraken uitgevoerd worden. Hier staat ook wanneer de eindevaluatie zal plaatsvinden.

Alle betrokkenen krijgen een uitgewerkt plan (CJG Holland midden, 2016).

Meer informatie

Op <http://www.cjgprof.nl/pagina/1gezin1plan/672598> zijn verscheidene documenten te vinden die kunnen helpen bij het opstellen van een *Gezinsplan*. Hier is onder andere een format en een handleiding te downloaden, als ook een evaluatiedocument.

3.4 EIGEN KRACHT CONFERENTIE

Een andere manier om samen tot een plan van aanpak te komen is een *Eigen Kracht Conferentie*. Dit is een bijeenkomst van mensen uit het sociale netwerk waarin gekeken wordt naar de doelen en hoe deze behaald zouden kunnen worden (Movisie, 2016)

Waar mogelijk komen de netwerken die betrokken zijn bij de pleegzorgplaatsing samen. De doelen die al opgesteld zijn worden door hen voorgelegd aan de deelnemers en ook waar hulp bij nodig zou zijn. De *Eigen Kracht Conferentie* wordt begeleid door een professional. De deelnemers kunnen vragen stellen over de doelen en kanttekeningen plaatsen (Movisie, 2016).

Bij een *Eigen Kracht Conferentie* is er ook een besloten deel. Hierbij maken de professionals geen deel uit van de bijeenkomst maar laten de deelnemers zelf aan de slag gaan met het plan zodat het echt een eigen plan wordt. Er kunnen door bijvoorbeeld Jeugdzorg wel voorwaarden (bodemeisen) gesteld worden. Het kan dus niet zo zijn dat de rechter heeft besloten dat het kind in een pleeggezin komt en er tijdens de Eigen Kracht Conferentie door betrokkenen besloten wordt dat dit niet gebeurt (Movisie, 2016).

Meer informatie

In Nederland is de onafhankelijke uitvoerder van *Eigen Kracht Conferenties* de Eigen-Kracht Centrale. Meer informatie is te vinden op hun site: <https://www.eigen-kracht.nl/>

3.5 EIGEN KRACHT IN UITVOERING

Bij *Eigen Kracht in Uitvoering* (verder EKiU genoemd) gaat het erom de zelfredzaamheid van de cliënt te bevorderen en ondersteunen. De regie wordt zo veel als mogelijk bij het gezin geplaatst. Belangrijke personen uit het netwerk van het gezin worden ingezet als ondersteuning van het gezin. Zo wordt de eigen kracht van het gezin versterkt. De professionals die betrokken zijn bij het gezin zijn er om het gezin te coachen en faciliteren. Het netwerk is actief betrokken. Er wordt gebruik gemaakt van bijeenkomsten met het netwerk en een netwerkplan.

Eén van de hulpmiddelen die een grote rol speelt bij EKiU is het 'Continuüm van betrokkenheid'. Aan de linkerkant van het continuüm is er een hoge mate van zelfregie, aan de rechterkant een lage zelfregie. Links is er volledige regie bij de cliënt en het netwerk (A). Daarna komt eigen regie samen met een instelling die hulp biedt (B), vervolgens komt regie bij de instelling en een cliënt en netwerk die aansluit (C) tot een situatie waar de volledige regie bij de instelling en/of de professional ligt (D) (Bartels e.a., 2013).

Bij de verschillende vormen van regie horen verschillende netwerkbijeenkomsten. Bij A hoort *Doe- het-zelf*, bij B hoort *de Eigen Kracht- conferentie*, bij C *de Rondetafelbijeenkomst* en bij D kan bijvoorbeeld een SOS (*Signs of Safety*) bijeenkomst van toepassing zijn (Bartels e.a., 2016).

Doe-het-zelf-bijeenkomst

Bij deze bijeenkomst zijn er geen professionals betrokken. Degene die behoefte heeft aan een bijeenkomst met zijn/haar netwerk organiseert deze zelfstandig.

De Eigen Kracht Conferentie

Deze is hierboven al beschreven en wordt gehouden met behulp van een facilitator en eventueel betrokken professionals

De Ronde Tafel bijeenkomst

Bij deze variant ligt de regie zowel bij de professional als bij de cliënt. De professional helpt actief om de bijeenkomst op te zetten.

3.6 WRAP AROUND CARE

Wrap Around Care is een methode die ingezet kan worden bij gezinnen waar meerdere problemen spelen die van langdurige aard zijn. Bij *Wrap Around Care* wordt ervan uitgegaan dat de cliënt zelf kan aangeven welke hulp hij/zij nodig heeft. De eigen kracht staat hierbij centraal. Bij *Wrap Around Care* wordt ook gebruik gemaakt van formele en informele hulp, dus professionals en het sociale netwerk. Hierdoor sluit het goed aan bij het betrekken van het sociale netwerk bij de pleegzorg. Het *Wrap Around Care* model is uitgewerkt in 13 vaste stappen, en begint met het in kaart brengen van het netwerk van de betrokken personen (Movisie, 2013).

Deze personen worden vervolgens geïnformeerd over hoe het *Wrap Around Care* model te werk gaat. Samen met deze personen wordt er vervolgens een team samengesteld. Dit team bekijkt welke professionele hulpverleners er al zijn en welke daarvan nodig zijn en stellen een plan op met meetbare doelen. Als de doelen helder zijn wordt er gekeken wat er nodig is om deze te behalen. Is er bepaalde begeleiding nodig? Is er een training die gevolgd moet worden (Movisie, 2013)?

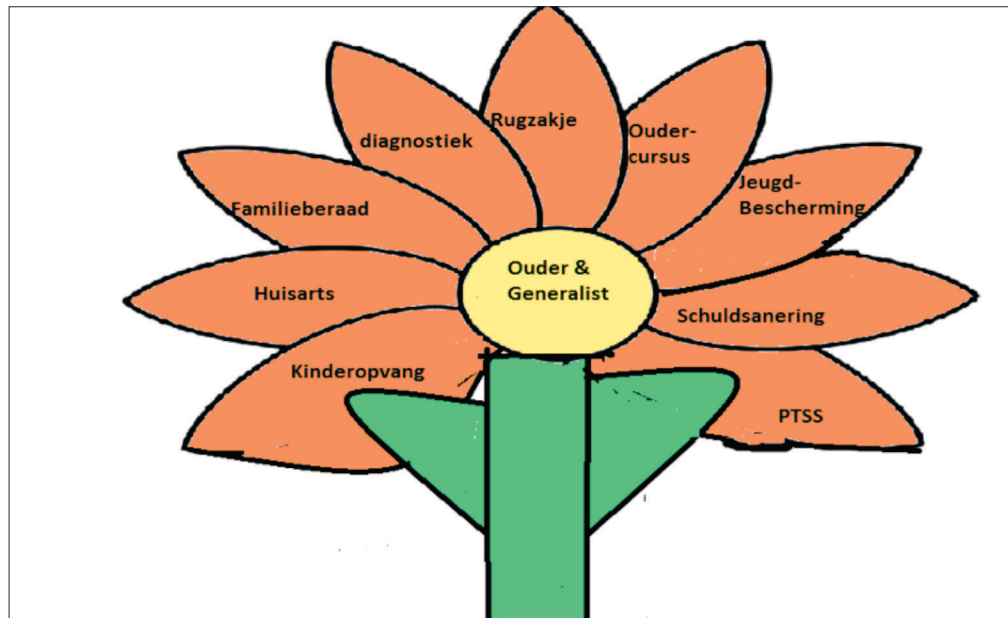
In het plan wordt ook gekeken naar voorwaarden aan het plan. Misschien zijn er bepaalde dingen die in stand gehouden moeten worden om door te kunnen gaan met het plan, zoals een bezoekenregeling. Als voorwaarde kan bijvoorbeeld ook gesteld worden dat de ouder zich niet negatief uitlaat over de andere ouder, in het bijzijn van het kind. Ook wordt er in het plan rekening gehouden met eventuele crisissituaties. Wat doet wie op het moment dat er zich een crisis voordoet (Movisie, 2013)?

Als gebleken is dat bepaalde hulp en of steun nodig is tijdens het schrijven van het plan dan wordt deze gezocht en zoveel mogelijk georganiseerd. Als het plan dan gestart wordt kan er meteen aan de slag gegaan worden (Movisie, 2013).

Wanneer dit klaar is wordt er gezorgd voor de financiële dekking van het plan.

Als er geld nodig is voor de uitvoering van het plan moet deze rond zijn voordat gestart kan worden. Vervolgens wordt het plan uitgevoerd. Regelmatig wordt er geëvalueerd over hoe het gaat en wordt het plan waar nodig bijgesteld.

Als het plan zover is om met de afronding te beginnen wordt hierover geëvalueerd en een planning voor gemaakt. Er wordt vastgesteld welke doelen behaald zijn en welke nog werk behoeven en aan de hand daarvan wordt het vervolg bepaald (Movisie, 2013).

Afbeelding 9: Wrap Around Care model. Gebaseerd op de afbeelding zoals deze te vinden is in: Wrap Around Care in de pleegzorg door Ilse Wiegeraad, 2015.

3.7 PERSOONLIJK TOEKOMST PLAN (PTP)

Een andere manier om het netwerk te betrekken is het samen schrijven van een *Persoonlijk Toekomst Plan* (PTP). Het maken van zo'n plan bestaat uit 6 stappen die doorlopen worden (in voor zorg, 2016).

Stap 1: Kennis delen

Allereerst moet er bij de deelnemers duidelijk zijn wat de situatie is van degene waar het plan voor wordt geschreven en wat daarbij helpend kan zijn. In deze eerste stap komt daarom de huidige situatie aan bod over bijvoorbeeld de woonsituatie, de werksituatie, gezondheid, welke relaties belangrijk zijn voor deze persoon enzovoort. Ook belangrijke gebeurtenissen uit het verleden en wie de persoon in het algemeen is staat centraal (In voor zorg, 2016).

Stap 2: Het vormen van een support group

Als bij de deelnemers duidelijk is wat de situatie van nu is kan gekeken worden naar welke personen het beste zouden kunnen helpen in deze situatie.

Het is verstandig als er mensen in de support group zitten die verschillend zijn van elkaar en op verschillende gebieden kunnen ondersteunen. Als iedereen praktische hulp kan bieden maar niemand kan emotioneel de persoon in kwestie steunen dan is de kans op slagen kleiner. Ook is het belangrijk dat de mensen in de support group voor de persoon waar het plan voor is zich vertrouwd voelen en bereid zijn om te helpen (In voor zorg, 2016).

Stap 3: De perfecte uitkomst

Samen met de support group probeer je erachter te komen wat de uiteindelijke wensen zijn van degene waar het plan voor geschreven wordt. Dit kan lastig zijn omdat er ook sociaal wenselijke antwoorden gegeven kunnen worden. Probeer er met de groep uit te komen wat nu de eindsituatie is waar naar toe gewerkt wordt (In voor zorg, 2016).

Stap 4: Benodigdheden

De persoon waar het plan voor is heeft misschien niet de benodigde materialen, mogelijkheden, connecties en kwaliteiten die nodig zijn om de eindsituatie in zijn eentje te behalen. Nu een groep samenwerkt zijn deze benodigdheden misschien wel te realiseren. Er wordt gekeken naar wie wat zou kunnen doen en zo gekeken of het plan behaald kan worden (In voor zorg, 2016).

Stap 5: Uitvoering

Verdeel de taken over de leden van de support group en besluit samen wanneer deze gedaan zullen zijn. De support group bespreekt hoe ze elkaar op de hoogte houden van de voortgang en wat ze zullen doen als deze uitblijft of terugloopt. Daarna wordt overgegaan op de uitvoering (In voor zorg, 2016).

Stap 6: Evaluatie

Het plan wordt regelmatig geëvalueerd. Zijn we nog op de goede weg? Zijn er doelen die al behaald zijn? Zijn de doelen nog actueel en moet er iets aangepast worden? Zorg dat er voldoende aandacht uitgaat naar succeservaringen zodat iedereen gemotiveerd blijft (In voor zorg, 2016).

Meer informatie

<http://www.invoorzorg.nl/docs/ivz/toolbox/familieparticipatie/Ecogram.pdf>

3.8 COMMUNITY SCAN

De *Community Scan* is een tool die ontwikkeld is voor gezinshuizen en heeft als doel om het gezin inzicht te geven in de interactie die ze heeft met het sociale netwerk en hoe deze versterkt en uitgebreid zou kunnen worden. Dit wordt gedaan door de kennis van de gezinshuisouders te vergroten en meer bewustzijn te creëren.

De *Community Scan* biedt een inzicht in de formele en informele initiatieven in de buurt waar gebruik van gemaakt zou kunnen worden. Door hiermee aan de slag te gaan is er een goede opening naar een gesprek over het sociale netwerk van de gezinshuisouders. In dit gesprek kan er gewerkt worden aan het inzicht in het sociale netwerk en het bewust worden van dit netwerk. Met de betrokkenen in het gezinshuis wordt dan gekeken naar de toekomst en er wordt beoordeeld of het huidige netwerk genoeg steun zal kunnen bieden of dat deze steun uitgebreid zou moeten worden.

Meer informatie

Met deze tool wordt vooral gewerkt binnen gezinshuizen en is in opdracht van Gezinshuizen.com ontwikkeld. De *Community Scan* is niet vrij verkrijgbaar.

3.9 FAMILIENETWERKBERAAD

Het *FamilieNetwerkBeraad* is een andere methode om samen met het netwerk bijeen te komen en om tot een plan te komen. De cliënt neemt samen met het netwerk beslissingen over wat er moet gebeuren en werkt deze uit in een plan. Een *FamilieNetwerkBeraad* verloopt volgens drie fases (SoNeStra, 2016).

De eerste fase bestaat uit het delen van informatie. De cliënt kan tijdens deze fase, waar nodig met behulp van anderen, informatie over de situatie met elkaar bespreken. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan eventuele stoornissen, ziektebeelden, randvoorwaarden rondom veiligheid en hulp die professionals bieden. De deelnemers uit het netwerk kunnen in deze fase ook vragen stellen om een duidelijk beeld te krijgen (SoNeStra, 2016).

Als de eerste fase is afgerond gaan alle aanwezige professionals weg.

De overgebleven deelnemers nemen de tijd die ze nodig hebben om met elkaar een beslissingen te nemen en zelf een plan te maken. De facilitator is wel in de buurt voor het geval er vragen zijn. Tijdens deze fase wordt er ook een actieteam samengesteld. Het *actieteam* zal zich bezighouden met het uitvoeren van het plan (SoNeStra, 2016).

In de laatste fase is het plan af en wordt deze gepresenteerd aan de facilitator en de andere aanwezige professionals. De oplossingen die de deelnemers hebben bedacht worden duidelijk gemaakt. Wat hiervoor nodig is wordt belicht en de rollen en wie deze op zich nemen worden gedeeld. Als er hulp nodig is van professionals wordt dit duidelijk gemaakt. De facilitator gaat na of alle betrokkenen, deelnemers en professionals, instemmen met het plan. Daarna wordt het plan tot uitvoering gebracht (SoNeStra, 2016).

3.10 ACTIETEAM

In een *Actieteam* werken ouders, hun kinderen, de pleegouders, de pleeggezinbegeleider en mensen uit het netwerk samen om een plan dat gemaakt is tot slagen te brengen. Waar het nodig is helpen professionals mee. Samen zijn zij verantwoordelijk voor de uitvoering van het plan en het behalen van de doelen. Als de veiligheid van een kind mogelijk bedreigd is bieden de professionals extra ondersteuning om te waarborgen dat het kind zichzelf in veiligheid kan ontwikkelen (Symposium Pleegzorg, 2014).

Meer informatie

<http://symposium.pleegzorg.nl/symposium2014/wp-content/uploads/2014/02/20140619-Pleegzorgsymposium-SNS-en-vraaggericht-info-map.pdf>

LITERATUURLIJST

- Albrecht, G. Baat, M. de Breg, A. Daamen, W. Lange, M. de (2016).
Pleegzorgbegeleiding is een vak. Duivendrecht/Utrecht: Nederlands Jeugd instituut, PI Research.
- Bartels, G. Mulder, T. Ottenheim, P. (2013).
Reader training Eigen Kracht. Zwolle: Trias Jeugdhulp
- Brink, C. Calis, W. Kruijswijk, W. Maat, J. van de, Redeker, I.W. Veer, M. van der, (2014).
Aan de slag met sociale netwerken. Movisie, Vilans.
- Centrum van Jeugd en Gezin Hollands Midden (sd). www.cjgprof.nl. Geraadpleed op 12 19, 2016, van <http://www.cjgprof.nl/pagina/1gezin1plan/672598>
- Coachen als professionals. (sd). www.coachenalsprofessie.nl. Geraadpleed op 11 08, 2016, van www.coachenalsprofessie.nl/extra_materiaal/symbolen_voor_het_maken_van_een_genogram
- Expertisecentrum Mantelzorg (sd). Geraadpleed op 12 07, 2016, van http://www.expertisecentrummantelzorg.nl/Site_EM/docs/pdf/Genogram.pdf
- Gemeente Limburg & SoNeStra. (2012). *Handboek Prima Pleegzorg*. Limburg.
- Genogram analytistics(sd). Geraadpleed op 11 08, 2016, van <http://www.genogramanalytics.com/images/genograms/symbols/interpersonalrelationshiplines.jpg>
- In voor Zorg. (sd). Geraadpleed op 12 07, 2016, van <http://www.invoorzorg.nl/docs/ivz/toolbox/familieparticipatie/Ecogram.pdf>
- In voor Zorg. (sd). (2016, 01 12). Geraadpleed op 08 07, 2016, van <http://www.invoorzorg.nl/ivz/informatie-methode-persoonlijke-toekomst-planning.html>
- Movisie. (sd). Geraadpleed op 12 1, 2016, van <https://www.movisie.nl/esi/eigen-kracht-conferentie>
- Movisie. (sd) (2013, 22 08). Geraadpleed op 12 1, 2016 van <https://www.movisie.nl/tools/wraparound-care-model>
- Ministerie van Veiligheid en Justitie, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Nederlands jeugd instituut, Vereniging van Nederlandse Gemeenten (2014). *Factsheet familiegroepsplan*. Ministerie van Veiligheid en Justitie, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Nederlands jeugd instituut, Vereniging van Nederlandse Gemeenten (2014).
- Pont, S. (2013). *Er zit systeem in*. Amsterdam: Modderman.
- Rijksoverheid. (sd). Geraadpleed op 12 06, 2016, van www.rijksoverheid.nl: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdhulp/inhoud/jeugdhulp-bij-gemeenten>
- Samen1Plan. (sd). Geraadpleed op 12 1, 2016, van <http://samen1plan.nl/>
- SoNeStra. (sd). www.sonestra.nl. Opgeroepen op 12 19, 2016, van

<http://sonestra.nl/familienetwerkberaad>
Symposium Pleegzorg (sd). (2014, 02). Geraadpleed op 12 19, 2016, van
[http://symposium.pleegzorg.nl/symposium2014/wp-content/
uploads/2014/02/20140619-Pleegzorgsymposium-SNS-en-vraaggericht-info-
map.pdf](http://symposium.pleegzorg.nl/symposium2014/wp-content/uploads/2014/02/20140619-Pleegzorgsymposium-SNS-en-vraaggericht-info-map.pdf)
Vereniging Nederlandse Gemeente, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en
Sport, Nederlands Jeugd instituut. (07,2016). *Factsheet Familiegroepsplan*.
Wiegeraad, I. (2015). *Wrap Around Care in de pleegzorg*. Juvent.
www.interactonline.nl. (sd). Geraadpleed op december 05, 2016, van interactonline:
<http://www.interaktonline.nl/site/media/Netwerken%20in%20kaart.pdf>

Publicaties in het kader van Samen de schouders eronder:

Roelofs, D.H.J, Lieben, E. & de Swart, J.J.W. (2016). *Visie op netwerkgericht werken in de pleegzorg*.
Roelofs, D.H.J., Lieben, E. & de Swart (2016). *Rapportage Sociale Netwerk Strategieën*.
Lieben, E., Roelofs, D.H.J. & Graas, T.A.M. (2017). *Handreiking netwerkgericht werken in de pleegzorg*.

COLOFON

Samen de schouders eronder

Toolkit voor het in kaart brengen, betrekken en activeren van het sociale netwerk in de pleegzorg

Auteurs:

Rozenberg, A. van den, Roelofs, D.H.J., Lieben, E. (2017).

Plaats:

Zwolle: Hogeschool Windesheim.

Projectleiding:

T.A.M. Graas, lector Jeugd.

Kenniscentrum Gezondheid en Welzijn
Stichting Kinderpostzegels

Pleegouders, biologische ouders en -grootouders, pleegzorgbegeleiders, overheid en tal van instellingen, en dan natuurlijk het pleegkind: pleegzorg is een uiterst gecompliceerd systeem, waarbij emotie, loyaliteit, deskundigheid, inzetbaarheid, beschikbaarheid en goede wil strijden om belang. Bovendien is dit systeem voortdurend in beweging.

Een groot te kort aan pleeggezinnen is niet het enige probleem van Pleegzorg Nederland. Van alle plaatsingen wordt ook nog eens zo'n 30% - 50% voortijdig beëindigd met alle gevolgen van dien.

Goede afspraken, zeggenschap van het pleegkind en een gelijkwaardige samenwerking tussen biologisch gezin, pleeggezin en beide sociale netwerken kan het aantal van deze breakdowns verminderen. Hoe kunnen we dit ondersteunen?

Reden voor het Lectoraat Jeugd om samen met Trias het project '*Samen de schouders eronder*' op te zetten. Het is gefinancierd door Stichting Kinderpostzegels.

Binnen het onderzoeksproject '*Samen de schouders eronder*' is er gewerkt aan een visie op de inzet van sociale netwerken in de pleegzorg.

Een heldere visie is een belangrijke basis om netwerkgericht te werken.

In de rapportage Sociale Netwerk Strategieën wordt een beschrijving gegeven van de sociale netwerk strategieën (SNS) die in de pleegzorg worden gebruikt. Een aantal van deze SNS komt terug in een toolkit, waarin er naast een korte beschrijving van de SNS in een toolkit vooral het instrument zelf in beeld wordt gebracht.

Tevens is er een handreiking geschreven hoe de uitgangspunten van het krachtgericht en netwerkgericht werken ingezet kunnen worden in de dagelijkse (pleegzorg)praktijk.

Voor de beschikbare tools en hulpmiddelen wordt een toolkit aangeleverd, welke gezien kan worden als een handzame bijlage bij zowel de rapportage SNS als de handreiking. Zo kunnen alle belangrijke betrokkenen rondom de pleegzorgplaatsing op eenvoudige wijze de beschikbare middelen gebruiken en inzetten.

D.H.J. Roelofs, docent SPH Hogeschool Windesheim

E. Lieben, matcher pleegzorg Trias

T.A.M. Graas, lector jeugd Hogeschool Windesheim